

Ébred-e a nemzet?

I.

Emberkép és nevelés

- Adalék a Magyar Református Egyház
Nevelési Koncepciójához -

1.

Bevezetés

Minden nevelési koncepció alapja egy emberkép, mivel amilyen az emberképünk, olyan a magatartásunk, így nevelő tevékenységünk is.

Egy keresztyén nevelési koncepció végső alapja – a hit és a tudás egységében – az a meggyőződés, hogy a teremtés és a természet rendje, törvénye ugyanaz. Ez a tény legjobban az ember lelki természetében, istenképiségében érhető tetten. Személyiségünk tudattalan mélymagvában működik legfontosabb ősképünk (archetipusunk), az Isten képe. Ez az istenkép az a minden emberben működő, valóságos erőközpont, amely teljes személyiségünk egységét biztosítja, amely emberségünk kibontakozását vezérli és amely egészségünk kiteljesedésének s megőrzésének az alapja. Az egyes ember is, de az egyház is csak annyira hatékony életmegtartó erőforrás és hatás ebben a világban, amennyire meggyőző, hiteles „kép-viselője” az Istennek.

Az ember bonyolult, de egységes, tudatosuló lelki természetű és cselekvésben tökéletesülhető élőlény. A lélek az ember élő lényege. Nem tudjuk, de sejtjük, hogy amit léleknek nevezünk, az csírájában valamiképpen már az étellel együtt, ennek forrásánál jelen volt, s mint „Isten lelke lebegett a vizek felett.” Arra már választ ad a tudomány, hogy az élő-

lények és az ember törzsfajlásában (filogenezisében) a lélekcsírából hogyan alakult ki a tudatosult mindjobban az ember lelki természete.

A nevelés az egész embert formáló, teljes, azaz egészségesebb embersége kibontakozását segítő tevékenység. Hatékonysága attól függ, hogy a nevelők tevékenysége mennyire igazodik a természet, illetve a teremtés rendjéhez, mennyire világos és teljes az emberről alkotott képük (aki és akivé lehetne, illetve kell legyen), és mennyire hiteles nevelői személyiségek maguk, életpéldájukon keresztül sugározva a nevelési eszmény megvalósulását.

Tekintve, hogy minden élőlény rendszerként működik, mindig az egészségből kell kiindulnunk. Egyetlen emberképet sem lehet részekből (tulajdonságokból) összerakni.

Három emberképet kell kibontanunk úgy, hogy azokban a tudás és a hit, valamint a keresztyénség és a magyarság összhangban legyen: az ember teljességét tartalmazó képet (Van-kép), a nevelési eszmény képét (a Lehet-s ezért Kell-kép) és az egészséges nevelő képét. Ezzel együtt s egymással összefüggésben meg kell határozni a nevelés, az oktatás és a tanítás tevékenységének a lényegét.

2.

Az ember

Az ember egyéni lelki egész. Sorsa a környezetével való cselekvő kölcsönhatásban alakul. A természeti és a társadalmi környezet hatása it a megismerő funkcióval fogja fel (érzékelés, észlelés), őrzi meg (emlékezés) és dolgozza fel (képzelet, gondolkodás). Az ember dinamikus irányulásaival (szükségletek, ösztönök, vá-

gyak, törekvések, beállítódások, érdeklődés, értékorientáció, csúcán az akarással) aktívan vissza is hat környezetére, alakítja azt. Az akarat, mely egyszerre döntési aktus és folyamat: a cselekvés valamennyi energiájának egységbe kényszerített irányítása. Az ember személyiségének harmadik funkciócsoportja: a megismerést és a cselekvést egyaránt átszövő és a magunkhoz valamint másokhoz való viszonyunkat életérdekeink alapján közvetlenül tükröző érzelmeink, indulataink.

Az ember dinamikus önszabályozó rendszer. Lelki funkcióink egyik csoportja – a nagyobb és filogenetikusan ősi – tudattalan, a másik tudatos. Egy funkciónk akkor válik tudatossá, ha kapcsolatba kerül az én-nel. Az én a személyiség csak tudatossá vált részének a vonatkoztatási és energetikai központja. Ezt azért is fontos szem előtt tartani, mert a bennünk egyszerre jelen levő jó és gonosz erők leghatalmasabbjai tudattalan folyamataink mélységeiből törnek elő. Ezeknek a tudatosítása az önismeretet gyarapító belső, erkölcsi fejlődésünknek s hitből fakadó megújulásunknak is fontos része.

Tudatos személyiségünk valójában egy cselekvésszabályozó rendszer, amelyben valamennyi pszichológiai funkciónk – meghatározott szereposztás szerint – részt vesz. Az ember cselekvő lény. Saját sorsának valóban kovácsa lehet, de csak annyira, amennyire önmagát és helyzetét helyesen felmérve, a megfelelő időben megfelelően cselekszik.

A hatékony nevelés mindig az egész szabályozó rendszerre, annak ösztönző, szervező és végrehajtó funkcióira egyaránt hat. A teljes személyiséget csak akkor formáljuk, ha a tudattalan folyamatokra is hatni tudunk. Ezért van szükség a hit mélységeiből fakadó és a lélek mélységeiig hatoló vallásos nevelésre.

3.

A nevelési eszmény: a tökéletesedő ember

A nevelési eszmény az az emberkép, amely az embert élete és embersége legnagyobb értékére fejlesztve, teljességében és tökéle-

tesedésében mutatja be. Korszerű értelmezéséhez gyökeres szemléletváltásra van szükség.

Az emberiség történelme során számos nemes gondolat, érték vált nevelési eszménnyé. A nevelési eszmény értékét azonban nem valamely eszme adja, abból nem vezethető le. Az eszme csak absztrakciója a valóságnak, annak eszmei mása. A nevelési eszmény valóban érték kategória, értékét azonban nem az eszme, hanem az élet, az emberi természet valósága adja. Ez az alapja. A nevelési eszmény a mindenkori tudás szintjén három képet tartalmaz: az ember lényegéről, fejlődéséről (fejleszhetőségéről) és fejlesztéséről (a nevelésről) alkotott képet. Így válik élettörvényeken alapuló integráló erővé és irányítóvá a nevelés minden területén és minden formájában (pl. értékelés, tantervkészítés, nevelési feladatok meghatározása, tehetséggondozás stb.).

A nevelési eszmény nem cél, hanem irány, nem az emberi tökéletesség állapota, hanem a tökéletesedés véget nem érő útja, vagyis a tökéletesedő ember. S amikor a keresztyén ember Jézus tökéletességre hívó szavától – „Legyetek azért ti tökéletesek, miként a ti mennyei Atyátok tökéletes!” – megretten, talán ezt szabad úgy értelmezni, mint törekvést, hogy az Ő útját járjuk, mivel Ő „az Út, az Igazság és az Élet”.

A nevelési eszmény megvalósításához az induló feltétel és feladat:

- a felnőtt társadalom élettisztelő emberi kulturáltsága;
- a saját otthonnal rendelkező ép (teljes) és erős család, amelyben a gyermek közös akarral fogant és szeretettel várták;
- kiegyensúlyozott, viszonylag boldog és igazi gyermekkor, amelyben a gyermek áthatlant a népmese világán is.

A tökéletesedő embert erős, építő élni akarás, életvidámság, cselekvő optimizmus jellemzi. Integrált személyiség, aki úgy képes önismeretre jutni, a helyét megtalálni, hogy közben az élet isteni rejtélyének öntudatlan megtapasztalásától eljut a kegyelem élményé-

ig, a személyes istenképig. Nemzeti azonosságtudatát, hazaszeretetét is a tudattalan hajszálgyökerek táplálják.

Tudatos személyisége adottságaihoz mérten arányosan fejlett és fejlődik. Értelmesen és egyre igényesebben aktív. Tudásával együtt nő cselekvő felelősségérzete. Cselekvő erejét és képességeit értelme szabályozza, saját meggyőződéssé, majd világnézeté ötvözi.

Tevékenységét, önmagához, az emberekhez, a természethez fűződő kapcsolatait gazdag, pozitív és kiegyensúlyozott érzelmek szövik át. A tökéletesedő ember is csalódik (sokszor mélyebben, mint az igénytelenebb ember), érik kudarcok, de megtanulja feldolgozni azokat.

Autonóm személyiség, aki a szabadság és a felelősség egyensúlyában képes az önérvényesítésre és az önkorlátozásra. Embersége kibontakozásába a szocializációt, a másik embert és a határokon túli teljes nemzetet is beleérti.

Tudatos életvezetéssel törekszik teljes egészségre. Ezért egyéniségéhez és lehetőségeihez mért lelki és testi edzése szokássá, életmódjának szerves részévé vált.

A tökéletesedő ember belülről fakadóan, az élet tiszteletéből eredően etikus. A hatókörébe kerülő minden életért cselekvő felelősséget vállal. Életének mindig van értelme, mert értelmes feladatok vállalásával maga ad értelmet életének. Humanizmusa nem passzív szemlélet, hanem a saját emberségéért szüntelenül folytatott kemény, belső küzdelem.

Jól ismeri az európai s benne a magyar történelmet és kultúrát. Önkritikus önbecsüléséből fakad erős családi érzése, s erre épül magától értetődő természetességgel nemzeti öntudata. Hazaszeretetének lényege az összmagyarság sorsához méltó magatartás. Egyéni, családi és nemzeti önbecsüléséből fakad más népek, nemzetiségek, más vallású emberek iránti megértése, türelme és tisztelete. Mások megítélésében egyetlen mércéje: az igaz emberség. Emberségének, magyarságának s európaiságának ereje – jól tudja –

a sokszínűség harmonikus egységében rejlik. Számára az új, egységes Európa feladatot jelent. E feladatát Magyarországon teljesíti, a hozzá vezető út: a nemzeti emelkedés útja. Vallja, hogy „a mi európai feladatunk: embernek lenni – magyarul” (Makkai Sándor).

4.

A pedagógus

Ki a nevelő? A nevelő az az ember, aki a saját emberségéből – tudásából, hitéből, jelleméből, mindezek fogyatékoságaival együtt – építi a rábízott gyermekek, ifjak emberségét. A nemzet napszámosa, aki naponta számot ad. Úgy „gyermekvezető” („paidagogos”), mint a számadó juhász, aki jó pásztorként terelgeti, védi nyáját, a tanítványai közösségét.

Milyen legyen? A nevelő is tökéletesedő ember, hiszen tevékenysége csak akkor hiteles, ha a nevelési eszményt először ő teszi önmaga fejlődése mércéjévé, ezzel könnyítve meg tanítványainak példája követését. Így használja szerszámát, a szót is, tetteivel egybehangozóan. Az üres verbalizmus, a szócséplés korszakában sem felejt el, hogy a szó, a „verbum” jelentése ige, tehát cselekvést jelentő igaz szó, – az Isten szájából világot teremtő erő: legyen! és lőn!

Az igazi pedagógusnak észjárásává és szokásává vált a nevelői gondolkodás és magatartás, amely értékalapú, gyermekközpontú és fejlesztő célú. Tevékenységének egyszerre fontos szereplői a gyermekek és a felnőttek. Az ő belső fejlődési törvénye is az élet tiszteletének az etikája – valójában a krisztusi szeretet etikája –, amelynek megvalósításában különösen négy területen nagy a felelőssége: a gyermekekkel mint tanítványaival, a pályatársaival, a szülőkkel és családokkal, valamint a szakmai, hivatali vezetéssel való szembesülésben. A pedagógus, ha pedagógus akar maradni, meg kell tanulnia újra meg újra gyermekké válni s annak maradni tudatos, mély értéképítő naivitással (naívnak lenni annyi, mint komolyan venni a dolgokat). Ennek megvalósítása a szüntelenül megújuló élet nagy

csodája, mivel a megfáradó, lankadó lélekben a megkopottat, az elhasználtat kell újra elhasználatlanná tenni. A keresztyén pedagógus számára – s ez többlete – élete minden pillanatában adott az újjászületés kegyelme, a személyiségnek ez a totális regenerációja.

Végül egy felsőoktatással, pedagóguskép-zéssel (óvónő-, tanító- és tanárképzéssel) is foglalkozó nevelési koncepcióban szükséges, hogy legalább a képzés célját meghatározzuk. Ez is egy emberkép: érett, gyermekszerető, az egyetemes, az európai és a nemzeti értékekkel azonosuló, alkotó pedagógus személyiség kibontakoztatása; aki meggyőződéssel vállalja és valósítja meg a keresztyén hitelveket; aki korszerű műveltséggel és továbbépíthető szakmai tudással képes a jövő alakítására is alkalmassá váló gyermekek (ifjak) fejlesztésére és önmaga folytonos megújítására.

5.

A pedagógiai tevékenység

A pedagógiai hatás mindig kétsarkú folyamat. Egyik pólusában a nevelő, (illetve nevelőközösség), a másik pólusában a tanuló, (illetve a tanulóközösség áll). Ebben a kölcsönhatásban – akár tudatos ez, akár nem – a nevelő mindig az egész személyiséggel hat a tanuló egész személyiségére. A pedagógiai tevékenység három formája között ezért csak hangsúlybeli különbség van.

A nevelés: az emberi természet törvényeit követő céltudatos és tervszerű tevékenység, amely az egyénben és a közösségben az emberség teljes értékűvé fejlődését és az erre irányuló törekvés kialakulását segíti, s amelynek szükségességét az önnevelés szünteti meg.

A nevelés alapvetően kettőt jelent: a fejlődést eredményező tevékenység ösztönzését és irányítását, valamint a fejlesztő (természeti és társadalmi) környezet biztosítását. A nevelés tehát egyszerre ösztönzés és a kedvezőtlen környezeti hatás elhárítása, javítás és

megelőzés, valamint milió- és helyzetteremtés a természetes fejlődés érdekében.

Az oktatás: a nevelésnek az a formája, amelyik túlnyomórészt az értelem működtetésén keresztül az igaz ismeretnyújtással és az ismereteket alkalmazó gyakorlás eszközeivel tudásra és meggyőződésre vezet, s amelynek szükségességét az önművelés szünteti meg.

A tanítás és az oktatás rokon jelentésű fogalmak. Az oktatásról leírtak a tanításra is érvényesek. A tanítás azonban – s ez a közfelfogásban is így él – személyesebb, mint az oktatás, s ebből fakad az a többlete, hogy hozzá kimondatlanul is inkább kapcsolódik a nevelés mozzanata.

6.

Összefoglalásként

érdemes a nagyszalontai tanító, Arany János tanácsát megiszivlelni:

„Hagyjátok a meddő vitát!
Bölcs Isten az, ki rendel;
Az ember tiszte, hogy legyen
Békében, harcban ember.
Méltó képmása Istennek,
S polgára a hazának,
Válassza ott, válassza itt
A jobbik részt magának.”

II.

Tespedő nép vagy ébredő nemzet? Az én felelősségem

A nemzet lelkiállapota után egyetlen dologról kívánok szólni, az egészségről, arról, hogy mit tehetünk és mit kell tennünk ahhoz, hogy egészségesek legyünk és maradjunk.

A címben szereplő kérdés igazában csak egyénileg tehető fel: én tespedt vagyok-e vagy felébredtem? Összességében a magyarság egészére nézve nem. A magyar társadalom ugyan nagyon beteg, benne nagyon sok a félelemtől megdermedt és tespedő ember, de ugyanakkor nagyon sok, egyre több ben-

ne az öntudatra ébredő, egészségesebbé váló ember is.

A címben szereplő kérdést a változásba, egy fejlődési folyamatba helyezve is fel lehet tenni: hogyan fejlődhetek tespedő emberből egészséges ébredő emberré, illetve hogyan fejlődhetünk tespedő népből egészséges, ébredő nemzetté? Mit tegyünk, hogy lakosságából, népből újra nemzetté váljunk?

Problémánk megértése érdekében 3 ténytet előzetesen ma is megemlítek.

1. 1992-ben jelent meg Kopp Mária és Skrabski Árpád „Magyar lelki állapot” c. könyve. Ebben – több mint 20.000 fő vizsgálata alapján megállapítják, hogy a neurózis és a depresszió népbetegséggé lett (34%, ill. 24%). Közös alapjuk a félelem és a szorongás. Mindkettő hátterében ott lappang az el-lenségesség érzése. Tényként említik, hogy mindezeknek az egyik legfontosabb oka: a támogató család hiánya. Hangsúlyozzák, hogy ezeknek a betegségeknek a megelőzése és kezelése nem csupán egészségügyi, hanem alapvető társadalmi, politikai feladat.

2. Több alkalommal hallottam evangélikus lelkészekről olyan bírálatot, mely szerint a lélektan és a pszichológusok istennélküliek, hitetlenek. Részben igazuk van, de az is kiderült, hogy egyes lelkészek kevéssé ismerik a lélektant s nincsenek tisztában a lélek mibenlétével. – A pszichológia nem néz szembe az Isten problémájával, de a teológia sem néz szembe a lélek problémájával. A modernnek tartott kor zavart szellemi állapotának a tünete ez: a hit és a tudás szétválasztása, – mert csonka az emberképünk. Pedig a hit a tudás mellett – a legnagyobb tudás mellett is! – az a lelkünk tudattalan erőiben gyökerező bizonyosság, amellyel az Istennel kapcsolatba kerülünk. A hit minden embernek, a tudósnak és a művésznek is, segít az erkölcsi tartását megerősíteni. A tudás viszont a teológusnak, a lelkésznek segít – az erős, élő hit mellett is! –, hogy hitre szoruló korát s benne a hitre szoruló embert jobban megértse és valóban tudjon rajta segíteni.

3. Az elmúlt hónapokban „Lélek és forradalom” címmel az 1956-os forradalom 50 éves jubileuma alkalmából különböző helyeken tartottam előadást. Mindegyiket így kezdtem: Amikor ma 1956 nemzeti forradalmára emlékezünk, világosan kell látnunk, hogy ezzel a magyarság végső, élet-halálharcához gyűjtünk erőt, lelki erőt, mert ezen múlik minden.

Azután 2006. október 23-án megéltük az elképzelhetetlent! Tanulságos volt: helyzetünk súlyosabb, mint valaha, de letisztult, egyszerűbben áttekinthető. Többé már senki nem beszélhet mellé. A jellegzetesen gyáva, álértelmiségi, felelősségelhárító szócsűrésnek többé nincsen helye. Nem szabad fejjel menni a falnak, de többé már nem térhetünk ki az elől, hogy nevéen nevezzük a dolgokat.

Mindezek előre bocsátása után a következőkről lesz szó:

az egészségről – az emberkép felől megközelítve;

mai helyzetünkről és okairól;

tennivalónkról, – s ezen belül az ifjúság iránti felelősségünkről és az ifjúság felelősségéről.

1.

Egész-ségünk, emberképünk

Az egészség, – a magyar nyelv kifejező erejével erre utal – : az emberegész hatékony működését jelenti. Mit jelent egész embernek lenni? Mit jelent embernek lenni? Ki vagyok én? Igazában a lélek problémájával állunk szemben.

A szemmel nem látható, de létező lélek egy természetfeletti világ jelensége? Milyen törvények irányítják működését? Hozzák létre különböző lelki állapotainkat? Az ember teremtésével az Isten a lelket készen lehelte belénk? Akkor a teremtett világ és a természet két különböző világ? De hiszen az Isten a természetnek és a történelemnek is az ura.

Kíséreljük meg a tényeket és a gondolatainkat rendezni.

Ezen a Földön a természeti folyamatokat és a történelmet is, - mivel az élő természet s benne az ember és az emberi társadalom egy rendszert alkot - egyaránt természettörvények szabályozzák. Ezek a törvények az életnek, minden élőlényre, így az emberre is érvényes működési törvényei s egyszersmind a fejlődésnek is a törvényei. Az ember az élőlények törzsfajlásában kialakult természeti lény. Bizonyíték erre a megtermékenyített petesejt, amelyik az édesanya méhében 9 hónap alatt megismétli ezt az egész törzsfajlást az egyszéjtű élőlénytől a fejlett emlősállatig. Ebben a törzsfajlásban a lelki természetünk kialakulása is benne van; csak ez utóbbi, a lelki törzsfajlásunk még folytatódik az első életévekben, amikor a kisgyermek eszmélni kezd, - de már az anyaméh védőburka nélkül. Ekkor már a család a természetes védőburok. Ezért létparancs a család védelme!

Az emberben nincsen semmiféle kettősség. A test és a lélek, az egyéniség és a társaslény „kettőssége” csak látszat. Az ember bár nagyon bonyolult, de egységes, tudatosuló lelki természetű és cselekvésben tökéletesülhető élőlény. Nincsen külön testünk és lelkünk, s egyszerre vagyunk egyéniségek és társaslények. A lélek az embernek minden sejtjét átjáró élő lényege. Egyes élőlények életét, fejlődését már a biológiai törvények ismeretében is megértjük. Az emberi élet megértéséhez ezeken kívül még a pszichológiai törvények ismerete is szükséges.

Az ember belső lelki szerkezetét egy olyan házhoz hasonlíthatjuk, amelynek az emeletét építették a 20. században egy 16. századi földszintre. Tüzetesebb vizsgálat után azonban kiderül, hogy az egésztest egy 9-10. századi lakóházból építették át, amely alatt egy ókori pince és ezalatt egy betemetett barlang található. - Nos, önismeretünkkel az épület felső, tudatunkkal jól megvilágított szintjein jól eligazodhatunk, a sötétebb pincében - személyes és családi, tudattalan folyamatainkban - már nehezebben. A kollektív tudattalan barlangjába - ez az emberi faj emlékezetének

ősi tárháza - már nem tudunk behatolni. Féltelmetes erők, pl. állati eredetű ösztöneink és titokzatos gyógyító erők működnek ott. Onnan csak „fölfelé” jöhet üzenet álmokban, mitológiai szimbólumokban, ösképek formájában.

Hogyan is zengett költőien szép énekünk?
„Az Úr csodásan működik, de útja rejtve van,

Tenger takarja lábnyomát, szelek szárnyán suhan.

Mint titkos bánya mélyiben formálja terveit,
De biztos kézzel hozza föl, mi most még rejtve itt.”

A mélylélektan a kollektív tudattalan ösképeiről szól. Ezek közül a legfontosabb az istenkép. Ez az, a minden emberben működő valóságos erőközpont, amely teljes személyiségünk egységét biztosítja (az én csupán tudatos folyamatainknak a központja), amely emberségünk kibontakozását vezérli, s amely egészségünk kiteljesedésének és megőrzésének az alapja. A lelkünk tehát már a tudatelőtti korszakában magán hordozta az Isten „keze nyomát.” Ez tehát tudatunktól és akaratunktól függetlenül alakult ki, vagyis az Isten nem is lehet emberi kitalálás eredménye. Egyébként ez az a tapasztalati tény, amelyben a pszichológus és a teológus egyetért: az ember istenképűsége. Az egyes ember, de az egyház is csak annyira hatékony életmegtartó erő, amennyire felelősen hiteles „képviselő”.

Nos, így, - a bennünk működő istenképpel együtt - teljes, kerek egész, egész-séges az ember.

Honnan akkor az ugyancsak bennünk lévő bűn? Az ember több mint kétmillió évig a növényvilággal és az állatvilággal együtt teljes harmóniában simult bele a természetbe. Igaz, ki is volt szolgáltatva az erőinek, de ugyanezek az erők ösztönös alkalmazkodásán keresztül életben is tartották. Az ösztönös tudattalan állati létből kiemelkedő ember - kialakuló öntudata és akarata révén - kb. 120-150 ezer éve (?) vált képessé arra, hogy válaszon: megismerve a természet törvényeit, követi azokat, vagy megszegi. Emberré válásunk

folyamatában ez a változás – homo sapiens-szé, „jónak és rossznak tudójává” válásunk olyan megrendítő volt, hogy lelkünk mélyén a kígyó szimbóluma, ősképe őrzi ennek az emléket. Tudományunk és hitünk szerint ez az első bűneset. Az emberiség életében ezzel jelenik meg az értelmiség felelőssége és az élettisztelet etikájának a szükségessége. Ez utóbbinak a tartalma éppen a felelősség, a határtalanná váló felelősség minden, a hatókörünkbe kerülő életért. Ettől kezdve az emberhez méltó élet csak a hit és a tudás összhangjában lehetséges. Ez nem morális követelmény, hanem egyszerűen emberi természetünk belső fejlődéstörvénye, az egészséges élet fejlődésének a törvénye. Az egészség ugyanis nem a betegség hiánya, nem is csupán állapot, hanem folyamat, egész emberiségünk fejlődésének, kiteljesedésének a folyamata.

A természetben tehát az élet, a lélek, az erkölcs és az egészség egylényegű „testvérek”. Ebből viszont az is következik, hogy a világ és benne nemzetünk pusztulása nincsen a természeti folyamatokba kódolva, hanem az a bűnre is hajlamos ember téves döntéseiből és téves cselekvéseiből, vagyis a lelkünkéből fakad. Ugyanígy azonban minden életépítő és nemzetépítő munka is a léleképítéssel kezdődik.

Összefoglalva: számomra az ember istenképűségéből vált nyilvánvalóvá, hogy a természet és a teremtés rendje és törvénye egy és ugyanaz.

A továbbiakban tehát helyzetünket a hit és a tudás, valamint a magyarság és a kereszténység egységében vizsgáljuk.

2.

Helyzetünk

Kérem, válaszoljanak: Önök szerint az emberek miben hisznek jobban, a technikai eszközök fejlődésében, vagy a lelki fejlődésében?... (Az a tapasztalatom, hogy rendszerint az elsőben.)

Igen, a közgondolkodásnak furcsa ellentmondása ez: jobban bízunk az anyagi vívmányokban, mint a saját lelki erőnkben, amely pedig a technikai fejlődés létrehozója.

Helyzetünk értékelése előtt tehát rögzítsük: az anyagi és az emberi (azaz lelki-erkölcsi) tényezők kölcsönhatásában az emberi tényező a meghatározó s az anyagi tényező a meghatározott, az eszköz. Egy jól felszerelt iskola vagy kórház vagy gyár mindig csak annyit ér, amilyen a benne tanító, gyógyító, dolgozó emberek minősége. Félreértés ne essék: az anyagi értékek fontosak. Szükség van jól felszerelt iskolákra, kórházakra, korszerű gyárakra, de még inkább szükség van talpig emberekre, erős ifjúságra!

Ha ezt figyelembe véve vizsgáljuk az ország gazdasági helyzetét, akkor máris nyilvánvaló, hogy miért ilyen, amilyen; emberi minősége, tespedt lelki állapota, erkölcsi értékrendjének széthullása miatt. Súlyos beteg a mai magyar társadalom, s benne személy szerint mi is, én is, Önök is; ki így, ki úgy.

Fél évvel ezelőtt még megpróbáltam volna tételes adatokkal kórképet adni. Helyzetünk azonban meghaladta azt a kritikus szintet, hogy – ha csak egy előadásnyi időnk van, akkor – csak a tünetekről szóljak. Egész képet mutatok s időben és térben szélesebb távlatból közelítek a mai állapotokhoz.

Lépünk vissza Mohácsig. Kölcsey Ferenc a fél évezreddel ezelőtti helyzetről a *Nemzeti hagyományokban* ezt írja: „Veszélyes kezekre szállt a kormány s kevés évek után a közboldogság Mohácsnál elveszett”. A közboldogság akkor, igaz, elveszett, de a magyar állam megszűnése után és ellenére a magyar nép kultúrájában, szokásaiban és nyelvében egységes maradt. Mi van ma? Ma más a helyzet, de másként nem jobb: van ugyan önálló magyar állam, de megroskadt a lélek, emberiségében rongyolódott le népünk jelentős része.

Ahhoz pedig, hogy helyzetünk nemzetközi beágyazottságát érezzük, Carl Gustav Jung svájci pszichiáter, pszichológus 1957-ben tett megállapítását idézem.

„Ma, a második évezred befejezésének es-téjén olyan időt élünk, amely egy világméretű pusztulás apokaliptikus képét vetíti elénk. Semmi alapunk sincs arra, hogy a fenyege-tést könnyedén vegyük. A nyugati világban mindenütt ott vannak azok a felforgató kisebbségek, akik a gyújtófáklyát készen tartják. Sőt humanizmusunk és jogérzékünk védelmét él-vezik olyannyira, hogy nézeteik terjesztésé-nek semmi sem áll útjába, csupán egy bizo-nyos belátó és szellemileg szilárd lakosságré-teg kritikus értelme. Ez utóbbi réteg hatalmát azonban nem szabad túlbecsülni. Ez orszá-g-ról országra a nemzeti vérmérséklettől függő-en változik. Régióként függ továbbá a közne-veléstől és ezen kívül alá van vetve a politika és a gazdasági tényezők zavaró hatásának”.

A felforgató gyűlölet gyújtófáklyája Magyar-országon teljes lánggal ég. A helyzetet és okait 10 mondatban foglalom össze.

1. „Magyarországon ma polgárháború van,” – mondta ki már 1999. december 9-én Granasztói György, az Európai Unió volt nagy-követe.

2. A hatalom gonosz erői a globális nagytö-ke támogatásával gazdasági, pszichológiai és most már – valószínűleg – vegyi eszközökkel is totális hadjáratot folytatnak az összmagyarság ellen.

3. 2002 óta gyorsított menetben gátlástal-an cinizmusmal fejezik be azt, amit Trianon-ban elkezdtek.

4. Ami ma Magyarországon történik – arra minap egy szegedi klinikai tanársegéd azt mondta: - „ez célzott népirtás”.

5. A demokráciának már a látszatára sem ügyelnek.

6. A központosított hatalom diktatúraként működik, és a kettős mérce oly kirívóan érvé-nyesül, hogy a jogállam már csak papíron (de iure) működik, a valóságban (de facto) azon-ban már megszűnt.

7. A hatalom által pénzelt média az emberi jogok lábbal tiprásával naponta mérgezi az emberek lelkét, rombolja értékrendjüket, megrontva a gyermekeket, szétzilálva a há-zassági, a családi kötelekeket.

8. A keresztény Magyarországon a keresz-tényellenes és a magyarellenos cselekedetek mindennapi, sőt támogatott gyakorlattá váltak, – mert engedték!

9.-10. A Magyar értelmező kéziszótár szerint a haza iránti köteles hűség megszegése: haza-árulás. Ma az emberek ezrei – tudva és tudatlanul, magánemberként és hivatalos személyként – a hazaárulások sorozatát követik, követjük el!

Vegyük végre észre: a hatalom mai urai nem ismernek irgalmat és a magyar holokausztban már a lelket is megölik.

A kép egyértelmű: a fejsze immár a fák gyö-kerére vettetett: emberségünknek már a tu-dattalan lelki gyökereit metszik el. Visszafelődik, eltűnik szemünk elől a bennünk élő isten-kép. Isten ugyan változatlanul jelen van, még-is magunkra maradtunk, mert mi hagytuk el Őt. Árvák, árva nép lettünk. Ez a mi helyze-tünknek, betegségünknek a lényege: az árva-ság.

Nos, itt tartunk... Van kiút ebből a helyzet-ből? Van! – mert ahol a bajok gyökere, ott a megoldás is: a lelkünkben!

A félelemtől dermedt lelkeket kell felébresz-teni és újra Isten felé fordítani! Ez csak rajtunk múlik. Ha őszintén akarjuk, akkor ezt senki nem akadályozhatja meg. Nagy időket élünk, amelyhez nagy emberek kellene. Hozzá kell nőnünk a feladatokhoz, ahogyan azt 1956-ban is tettük. Személyes felelősséggel kell – kivétel nélkül mindannyiunknak! – hozzájárulni a magunk kisebb nagyobb feladataihoz. Ki-nek-kinek a felelőssége a táalentumai és a ha-tóköre arányában nő. A legjelentéktelenebb-nek tűnő embernek is van valami olyan felada-ta, amit más helyette nem tud megoldani, csak ő. Ha ezt nem teszem meg, akkor mu-lasztásos vétkemmel én is felelőssé válok a nemzetrombolásban.

3. Tennivalónk

egyszerű: egészségesen kell élnünk! Kiin-dulásként vegyük komolyan a Szentírás két fi-gyelmeztetését:

- „Minden féltett dolognál jobban őrizd meg a te szívedet, mert abból indul ki minden élet!”

- Jézus bátorító intése: „Ne féljete azoktól, akik a testet ölik meg, a lelket pedig meg nem ölhetik, hanem attól féljete inkább, aki mind a lelket, mind a testet elveszitheti a gyehennában.”

Mindenek előtt legyen alapelvünk: nekünk nem a gyűlölet és a hazugság ellen kell harcolnunk, hanem egyszerűen egészségesen kell élnünk, mert az értékrend csak az egészséges emberben áll helyre. – Ezt magunkon kezdjük el! Éljük bátran, igényesen és szeretetben a magunk családi életét. Ezzel már önmagában sokat tettünk. Egyszerű dolgokról van szó.

Egészséges életmódot kell folytatnunk. Kifejthetném ennek három pillérét – helyes táplálkozás, rendszeres testmozgás és rendezett emberi kapcsolatok kialakítása, ápolása – de, ehhez több előadás is kevés lenne. Ehelyett három átfogó feladatot fejtek ki.

1. Pontosan emlékezzünk és emlékeztessünk! Ez egyaránt vonatkozik egyéni tapasztalatainkra, családi életünkre és hazánk történelmére. Egy nép élő emlékezete a nemzeti hagyomány és annak ápolása. Mélyen igaz Kölcsey Ferenc megállapítása: „Minden nemzet, amely elmúlt kora emlékezetét semmivé teszi, vagy semmivé lenni hagyja, saját nemzeti létét gyilkolja meg.” – Jól tudjuk: az emlékezet lényege a múlt megjelenítése, s ezzel épít hidat a jövőbe, mert a jövőt ma építjük azaz, hogy alakítjuk a körülményeket s formáljuk az embert a múltbeli tapasztalatok felhasználásával. Az ember ugyanis az idő folytonosságában élő lény, akinek a múltja és a jövője a jelen léleképítésén múlik. Trianont feldolgozni és a legkeservebbnek tűnő jövőnek is a fejlődés reményével nekiindulni csak erős és szüntelen megújulásra képes lélekkel lehet. Hogyan tehetünk erre szert?

2. Éljünk igazságban! Ez a második feladat. Igazságban élni annyi, mint a valóságot olyanak merni és tudni venni és mutatni, amilyen. Ez ma mindannyiunk számára különösen fontos. Ehhez az akarat bátorságára és az érte-

lem metsző világosságára egyaránt szükség van. Az igazságnak olyan mélységéig kell lehatolnunk, amikor már nemcsak a gyermeknek, hanem a magát okosnak tartó felnőtt – de különösen az értelmiségi – számára is nyilvánvalóvá válik, hogy „a király meztelen”, és ezt félelem nélkül és hangosan ki is mondja.

A 3. legfőbb tennivalónk: egy új, lelki Honfoglalást kell végrehajtanunk!

A honfoglalás egy nép végleges és biztonságos elhelyezkedése és berendezkedése egy, a számára megfelelő térségben. A mostani Honfoglalásunk azért új és lelki, mert fizikailag már több, mint 1100 éve élünk itt a Kárpát-medencében, de ismét üldözötté váltunk a saját hazánkban, tehát újra biztonságossá kell tennünk. Ez valójában egy hosszútávú nemzetstratégiai feladat, amelynek számos összetevője és taktikai eszköze van. Ezek kifejtésére most nincsen lehetőségünk, de egy lényeges mozzanatot kiemelünk.

Ahhoz, hogy idegen kézre jutott vagyონunkat és kulcspozícióinkat a társadalom minden területén – lépésről-lépésre, helyi kezdeményezéssel és összefogással – visszaszerezzük, újra erős nemzetté kell válnunk. „Minden nemzet olyan erős – írta 1919-ben Imre Sándor pedagógus professzor és miniszter – amilyen egészséges, amennyire tanult és amilyen becsületes”. Egy ébredő, erősödő nemzetben a helyi közösségekben, lépésről-lépésre – és erre most jó lehetőségünk van – a lelki erőt anyagi erővé, hatalommá – médiahatalommá is! – tudjuk alakítani, és lesz újra nemzeti tőkénk, honvédelmünk, termőföldünk, viruló mezőgazdaságunk. Ezek nélkül az 1956-os forradalom céljait nem tudjuk megvalósítani.

Ez a Honfoglalás iszonyúan kemény és hosszú napi küzdelem. Nem fegyverrel és nem lövészárkokban vívják. Belül, a lelkünkben zajlik ez a küzdelem, ahol nem segítenek a trükkök. Itt a természet törvényei szabályozzák az erők összecsapását, és csak a szívós akaratnak, a hitnek és a szeretetnek az ereje dönt. A kérdés mindössze annyi, hogy ezek-

ből mennyit tudunk mozgósítani, és ebből a lélektől-lélelig áramló mozgalmából, amely könnyen lép át az államhatárokon is, mennyi idő alatt, mekkorára növekszik az erős, egészséges keresztény emberek tábora.

Jó tudni, hogy máris többen vagyunk, mint gondoljuk. Ahhoz, hogy erre rájövünk, meg kell nyílnunk egymás felé. Újra beszélgetnünk kell egymással, hogy nyilvánvalóvá váljék: közös a sorsunk, egymásra szorulunk. Az egyéni helytállás és a közösségépítés együtt haladjon! Egy szenvedésben nagykorúvá vált népben a szenvedést enyhítő és személyválogatás nélküli szeretet mindenkihez utat talál.

Itt érkezünk el Honfoglalásunk kulcsfontosságú tényezőjéhez, az ifjúsághoz. A nemzet igazi ereje az ifjúság erejében – tehát egészségében, műveltségében és erkölcsében – van.

S most álljunk meg egy pillanatra és engedjék meg, hogy egy kudarcélményemet megosszam Önökkel.

Tavaly márciusban Dobogókőn egy konferencián, annak „Családbarát lelkipásztorok felkészítése” témájú blokkjára egy hozzászólást készítettem. „Keresztvállalás nélkül nincs gyermekvállalás” címmel. Ebben egyaránt szóltam a családi élet gondjairól és örömeiről is. Azzal fejeztem be: „A keresztvállalás erőforrás: nagypéntek nélkül nincs húsvét”. Hozzászólásomat előzetesen a konferencia két hívő keresztény szervezőjének megmutattam. Nem engedték meg elmondani. Pár nappal később egyházunk egyik sajtóorgánumához juttattam el. A szerkesztőség munkatársa jelezte, hogy megtárgyalják és döntenek. Egy hét múlva felhívott és közölte: sajnálja, ez nem való a lapba, de azt is megérti, ha én ezt hatgyermekes családapaként nem látom be (!?). Igen elszomorodtam, mert azt hozták tudomásomra, hogy nagycsaládosnak lenni, még egyházi körökben is bocsánatos butaságot jelent.

Nos, térjünk vissza: a nemzet ereje az ifjúság erejében van. Ezt kibontakoztatni azonban csak a nemzedékek összefogásával lehet. – Bár elég régen voltam fiatal, jól emlé-

szem, akkor is nehéz volt valamirevaló fiatalnak lenni, de sikerült. Miért?

Egy egészséges ifjú lelkében egyszerre van jelen a boldogság utáni természetes vágy és annak a szintén természetes – és más által el nem végezhető – életfeladatnak a tudata, hogy fel kell készülnie a magyarságot megőrző jövő építésére. Ma torz és törött tükörcrepekben mutatják be mind a kettőt. Pedig mindkettőről lehetne tiszta képünk, és a kettő együtt biztosítja a tartós hajtóerőt a tanulás-hoz is, a munkához is, és ad személyes értelmet az életünknek. – Tapasztalatból beszélek.

A boldogság az életnek számunkra elérhető teljessége. Nem egyszerű öröm, bár a sok apró öröm is azzá válhat. Nem extázisig fokozódó gyönyör, bár ez is azzá nemesülhet. A boldogság harmónia a természettel, önmagunkkal, más emberekkel és az Istennel. Ezt mindenki másképp éli meg, de aki ezt megéli, annak szíve megtelik szeretettel, s ez ösztönöz arra, hogy akit szeretünk – s legyen ez egy ember vagy egy közösség –, ahhoz úgy kapcsolódunk, hogy vele és érte válik teljessé az életünk. Ekkor válik természetessé számunkra, hogy a fájdalom is része a boldogságnak.

S végül a legfontosabbról szólok, mert bár igaz, hogy a lélek ereje és minősége fontos feltétele az új Honfoglalásnak, a lelkek száma alapvető fontosságú: az, hogy hány lelket számlál ez a nemzet. Márton Áron római katolikus püspök szerint Erdélyt nem háborúban veszítettük el, hanem a magyar anyák veszítették el, akik kevés gyermeket szültek, és nem a román katonák hódították meg, hanem a román anyák, akik több gyermeket szültek. Ezért a magyarság legfőbb létparancsa: fiatalok, alapítsatok családot, sokasodjatok, erősödjetek meg és töltsétek be újra a Kárpát-medencét!

Igen, nagypéntek nélkül nincsen húsvét. Nagypéntek sorsunk része. Ám, ha ezt tudatosan vállaljuk – de csak akkor! –, akkor a húsvéti feltámadás is részünk lehet. – És most komolyan és őszintén minden Olvasó te-

gye fel magának a kérdést: leragadok nagy-péntek népénél, vagy a feltámadott Jézus húsvéti nemzetéhez akarok tartozni? A feleletet az életünk adja meg. Ez a felelősség igazi értelme: nem a szavainkkal, hanem a cselekvésünkkel, egész életünkkel felelünk.

Befejezésül

emlékeztetek: 1956. november 2-án 17 óra 45 perckor a Szabad Kossuth Rádió mikrofonja előtt Ordass Lajos evangélikus püspök szózatal fordul az ország népéhez s Isten iránti hálaadással benne elsőként hazánk ifjúságához.

„Az első érzés, amelyet szóba öntök, legyen a hálaadás a hatalom egyetlen és örök

Urának, Istennek. Az Ő sújtó keze jelenti számunkra a megpróbáltatást, fölemelő karja juttat minket minden örömhöz. Ha sújt, ha áld, Őt magasztaljuk.

Szólok hazánk ifjúságához. Ifjúságunk meglátta, hogy az út, amelyen vezetni akarták, nem magyarságunk útja. Éppen ezért nem lehet a magyar jövőért dolgozó ifjúság útja sem. Ennek a fölismérésnek első következménye az volt, hogy az ifjúság nemzetünk szabadságáért sikra szállt. Az a reménység éltet, hogy ugyanez az ifjúság fölismerte, vagy most ismeri föl, hogy magyarságunk jövője csak az örök Isten vezetése mellett található meg.”

Igen, így, ebben a szellemben kell befejeznünk 1956 forradalmát.

